

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Winning van beton- en metselzand
op de Noordzee

13 december 2002

978-153

ISBN 90-421-0834-7
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat
mevrouw drs. M.H. Schultz van Haegen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

uw kenmerk
DGW/WB 2002/2003

uw brief
3 december 2002

ons kenmerk
978-154/Sf/fw

onderwerp
Toetsingsadvies MER Winning van beton-
en metselzand op de Noordzee

doorkiesnummer
(030) 234 76 38

Utrecht,
13 december 2002

Geachte mevrouw de Staatssecretaris,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de winning van beton- en metselzand op de Noordzee. Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag het (ontwerp)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. L. van Rijn-Vellekoop,
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Winning van beton- en metselzand
op de Noordzee

in afschrift aan: Rijkswaterstaat, Directie Noordzee

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Winning van beton- en metselzand op de Noordzee

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffect-
rapport over de Winning van beton- en metselzand op de Noordzee,

uitgebracht aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, door de Com-
missie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

Winning van beton- en metselzand op de Noordzee,

de secretaris

ir. R.I. Seijffers

de voorzitter

drs. L. van Rijn-Vellekoop

Utrecht, 13 december 2002

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. OORDEEL OVER HET MER.....	3
2.1 Algemeen.....	3
2.2 Toelichting op het oordeel	5

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 20 april 2001 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
- 1a. Brief van het bevoegd gezag d.d. 3 december 2002 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
2. Kennisgeving in de Staatscourant nr. 77 d.d. 20 april 2001
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Werkdocument over eco-efficiënte oppervlakte zandwinning

1. INLEIDING

Ter onderbouwing van mogelijke beleidswijzigingen in het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee (RON) ten aanzien van grootschalige winning van beton- en metselzand op de Noordzee, is in opdracht van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (Ven W) door de directie Noordzee in samenwerking met het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) een beleidsplan-MER opgesteld. Het gaat in wezen om de wenselijkheid zandwinning dieper dan de nu toegestane diepte (tot 2 m onder de zeebodem en tot -5 m in de vaargeulen) beleidsmatig mogelijk te maken. Dit met een beoogde opbrengst van (vooral nog) maximaal 40 miljoen ton beton- en metselzand in tien jaar.

Een dergelijke zandwinning, zal niet worden toegestaan in de ecologisch meest waardevolle delen van de Noordzee, zoals in de kustzone binnen de doorgaande -20 m dieptelijn en in de Voordelta en andere beschermde gebieden die (gaan) vallen onder de EU Habitat- en Vogelrichtlijnen en de externe werking vanuit die gebieden. Tevens worden andere gebieden vanwege diverse gebruiksfuncties en ongunstige eigenschappen (zoals aanwezigheid relatief dikke sliblaag/ fijn zand) uitgesloten.

Voorlopig zullen eventueel alleen een of meer zoekgebieden nader worden afgebakend in het RON 2. Voor de vergunningverlening voor een concrete winning zal, eventueel afhankelijk van de omvang van de winning, een nieuwe m.e.r. op uitvoeringsniveau worden doorlopen.

Bij de brief van 20 april 2001¹ heeft de Staatssecretaris van V en W als bevoegd gezag de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Van het MER samen met het ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 is op 20 april 2001² kennis gegeven.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het te nemen besluit, in casu het RON 2 (als regionale uitwerking van het SOD 2). Tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegd gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wet milieubeheer (Wm) toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER³, zoals vastgesteld in januari 1999;

¹ Zie bijlage 1

² Zie bijlage 2

³ Wm, artikel 7.23, lid 2.

- op eventuele onjuistheden⁴;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁵.

Na lezing van het MER heeft de Commissie primair gevraagd om een nadere toelichting op de inhoud van het MER. Na een verkregen schriftelijke toelichting en een mondelinge toelichting daarop in een overleg, kwam de Commissie tot de conclusie dat het MER samen met deze toelichtingen een aantal essentiële tekortkomingen blijft vertonen en heeft zij informeel geadviseerd tot een aanvulling op het MER. Bevoegd gezag heeft toen gevraagd het toetsingsadvies aan te houden tot na aanvulling van het MER.

In het voorjaar van 2002 is de Commissie informeel gevraagd commentaar te leveren op een bijgestelde conceptversie van het MER. Dit concept bleek een duidelijke verbetering ten opzichte van het oorspronkelijke MER van 2001, maar gaf nog steeds aanleiding tot een aantal opmerkingen over tekortkomingen. Er is daarna geen definitief herzien MER ter beschikking gekomen.

Per brief van 3 december 2002 ⁶ is de Commissie verzocht een toetsingsadvies uit te brengen over het oorspronkelijke MER (Rapport RIKZ/1999.014) dat in april 2001 ter visie is gelegd. In deze brief komt tevens aan de orde het aspect (essentiële) leemten in de kennis en hoe daar mee om te gaan.

Dit toetsingsadvies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁷ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft bij haar advisering betrokken de inspraakreacties die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen⁸.

⁴ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁵ Wm, artikel 7.10

⁶ Zie bijlage 1a.

⁷ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁸ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat **essentiële informatie niet aanwezig is in het MER** voor een volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming over het RON 2 met betrekking tot diepe winning van beton- en metselzand in de Noordzee.

De presentatie van het MER is verzorgd, het is goed vormgegeven en prettig leesbaar. Daarbij is ook functioneel gebruik gemaakt van illustratieve kleurenkaartjes. Het detailniveau is in het algemeen goed afgestemd op het beoogde doel van het MER.

De Commissie is echter van oordeel dat ten aanzien van de volgende onderwerpen essentiële informatie in het MER ontbreekt:

- de samenstelling van de alternatieven;
- de effectbeschrijving en vergelijking van de alternatieven;
- onjuist is aangegeven wat nog als essentiële leemten in de kennis moet worden beschouwd en welke consequenties die hebben voor het vast te stellen beleid.

De eindconclusies van het MER dat de negatieve effecten van een diepe winning beperkt zijn èn dat de resterende, geconstateerde leemten in de kennis beperkt van betekenis zijn voor de besluitvorming, kunnen dan ook zeker niet op basis van de inhoud van het MER worden getrokken. Hierdoor is ook een deel van de onderbouwing van het RON 2 (april 2001) ontoereikend.

Het gaat bij de bovengenoemde drie onderwerpen vooral om het volgende. Een nadere toelichting vindt plaats in § 2.2.

De samenstelling van de alternatieven

- De kern van het MER zou moeten zijn het bepalen van significante verschillen in (omvang en ernst) van de milieueffecten op korte en langere termijn tussen de drie hoofdalternatieven: een diepe (put)winning, winning uit of nabij vaargeulen en een oppervlaktewinning zoals deze volgens het vigerende beleid is toegestaan. In het MER ontbreekt een duidelijk inzicht in die verschillen en de onzekerheden daarbij. De uitgewerkte alternatieven zijn daar niet op toegespitst.
- Er ontbreekt een beleidsalternatief, bestaande uit (diepe) winning van beton- en metselzand⁹ geconcentreerd samen met toekomstige èn bestaande zandwinningen voor ophoogzand en/of suppletiezand.
- Ook de samenstelling van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA; per winscenario: 10-20-40 miljoen ton per tien jaar) is niet helemaal logisch. Bij de formulering van het MMA (per winscenario) wordt te weinig

⁹ Bij winning van beton- en metselzand zal veel ophoog- en/of suppletiezand als bijproduct vrijkomen, ook uit de te verwijderen top laag. Door winning van beton- en metselzand op zee zullen de effecten van de totale zandwinning op de Noordzee maar beperkt toenemen mits andere reguliere winningen successievelijk worden afgebouwd.

gezocht naar gunstige combinatiemogelijkheden van milieuvriendelijke bouwstenen uit de diverse alternatieven, inclusief mitigerende maatregelen, en het hier boven genoemde nog ontbrekende beleidsalternatief.

De effectbeschrijving en vergelijking van de alternatieven

- De gevolgde beoordelingsmethodiek van de diverse alternatieven is niet transparant en niet voor derden beoordeelbaar gemaakt. Inzicht in de effecten in relatie tot het te beïnvloeden oppervlak, alsmede de effecten per ton gewonnen zand ontbreekt.
- Er wordt niet duidelijk aangetoond, dat de winning van zandgolven¹⁰ niet zal leiden tot significante habitataantasting.

Essentiële leemten in kennis

Er blijven nog essentiële leemten in de kennis bestaan. De eindconclusie in het MER, dat de negatieve effecten van een diepe winning beperkt zijn en dat de leemten in kennis beperkt van betekenis zijn, wordt onvoldoende onderbouwd¹¹. Dit kan mogelijk gebeuren aan de hand van de concrete uitwerking ten behoeve van een vergunningverlening van een specifieke dieptewinning, de beoordeling daarvan en de daarbij te stellen vergunningvoorschriften. Bij zo'n concreet project¹² worden dan immers ook de op de specifieke situatie toegesneden te treffen mitigerende maatregelen¹³ en eventuele natuurverliescompenserende maatregelen¹⁴ duidelijk en kan na monitoring en evaluatie zonedig worden bijgestuurd.

Naast die onzekerheden over een projectspecifieke invulling blijven er echter volgens de Commissie met betrekking tot de winning van beton- en metselzand ook nog een aantal (meer fundamentele) essentiële leemten in de kennis over:

- de ecologische betekenis van de winbare grof zand voorkomens op de toppen van zandgolven;
- de ecologische effecten in relatie tot de diepte van de zandwinputten (vanaf welke diepte kan stratificatie en/of zuurstofloosheid optreden en hoe lang blijven deze effecten aanwezig; de ecologische herstelduur in relatie

¹⁰ Bij winning van de toppen van zandgolven zal het winningsoppervlak veel groter zijn dan bij winning in een geul of in een diepe winput.

¹¹ In de inspraakreactie van de Stichting Noordzee (zie reactie 4, bijlage 4) wordt gesteld: "De conclusie uit de samenvatting (*van het MER*) is dat het uitvoeren van het grootschalig dieper winnen van beton- en metselzand in het zoekgebied niet hoeft te leiden tot onomkeerbare negatieve gevolgen voor het milieu. Deze conclusie komt ook in het RON2 naar voren. Deze conclusie vinden wij echter niet juist. Gezien het grote aantal onzekere factoren wat betreft de effecten van diepe zandwinning, kan dit niet zo geconcludeerd worden."

¹² Bij een concreet project zal er ook duidelijkheid komen over het aspect energieverbruik bij winning, transport, opslag, overslag en classificeren, alsmede over de (civieltechnische) toepasbaarheid van zeezand bij het toepassen in beton (zie reacties 1, 2 en 4, bijlage 4).

¹³ Bijvoorbeeld kan hierbij worden gedacht aan:

- vooraf is bekend welke de specifieke locaties in het wingebed met het hoogste slibgehalte en percentage fijn zand zijn, zodat die kunnen worden vermeden;
- technische maatregelen ter vermindering van vertroebeling bij grootschalige winningen (niet onnodig terugstorten van ongeschikt bodemmateriaal in zee/overvloed; dus vroegtijdig stoppen met laden bij hoog aandeel fijne zandfractie; de mate van recirculatie van proceswater e.d.);
- aanpassing putvorm en oriëntatie ten opzichte van kust en stroming en winsnelheid (morfologische aantasting, kans op stratificatie en zuurstofloosheid: bijvoorbeeld langwerpige put buiten de Rijn-Maas pluim);
- eventuele beperking van zandwinning tot bepaalde seizoenen.

¹⁴ Bij compenserende maatregelen kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het wegnemen van andere versturende factoren in daartoe geschikte deelgebieden op zee (vergelijk project Tweede Maasvlakte).

tot de diepte, de putvorm en de oriëntatie en afstand ten opzichte van de kust);

- de lange termijn effecten van veranderende slibgehalten (op de winplaatsen en langs de kust) op de algensamenstelling, ontwikkeling van viseieren en -larven, de primaire en secundaire productie, de bodemdierensamenstelling en oogjagende vissen en vogels ten gevolge van de toenemende zandwinningen op de Noordzee;
- de lange termijn effecten van diepe winning versus ondiepe winning¹⁵ op het bodemecosysteem;
- de feitelijke effecten van een diepe grootschalige zandwinput op de zandbalans van de kustnabije zone;
- (onzekerheden en beperkte nauwkeurigheid van) de berekeningsmodellen ten aanzien van:
 - mate en effect van sedimentatie van slib in een diepe zandwinput;
 - de invloed van de putvorm en putdiepte op de morfologische effecten;
 - de invloed van (vooral zomer) stormen op het slibgehalte.

Bij een concreet project als proefproject, omgeven met een uitgebreide monitoringsverplichting (onder meer van morfologie put, sedimentsamenstelling, vrijkomend slib, zuurstofgehalte, herstel bodemdieren en vissen), kan een (groot) deel van deze onzekerheden en leemten in de kennis worden ingevuld en door monitoring en evaluatie beter worden opgelost. Ook kunnen de gedane voorspellingen van veranderingen in abiotische en biotische processen en in soortensamenstelling, met nu nog een grote bandbreedte in onnauwkeurigheid, in de praktijk situatie worden geverifieerd en met de resultaten daarvan de betreffende modellen worden verbeterd.

2.2

Toelichting op het oordeel

De samenstelling van de alternatieven

De in het MER uitgewerkte alternatieven (kustontwikkelingsalternatief, habitatalternatief, doorzichtalternatief, economisch alternatief en werk-met-werkalternatief) zijn deels nogal theoretisch en minder realistisch en zijn (binnen de vier winscenario's) voor een groot aantal effecten/criteria niet onderscheidend. Door de keuze van deze alternatieven komen de significante verschillen niet duidelijk naar voren tussen een diepe putwinning, winning uit of nabij vaargeulen en een oppervlaktewinning zoals die volgens het vigerende beleid is toegestaan. Die vertaalslag, die zou kunnen worden gemaakt door andere zinvolle combinaties van bouwstenen, ontbreekt in het MER. Iets soortgelijks speelt bij de formulering van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA). Dit MMA had beter door combinatie van milieuvriendelijke bouwstenen uit de andere alternatieven kunnen worden samengesteld. Op het element van het MMA van het eerst de toppen van de zandgolven afgraven, wordt elders in dit advies in gegaan (zie pag. 8).

Bij het MMA in het MER wordt ook geen aandacht besteed aan de mogelijkheid van het successievelijk samenbrengen/ concentreren van winningen voor ophoogzand, suppletiezand en beton- en metselzand, zodat in de toekomst zo efficiënt (en duurzaam) mogelijk zandwinning in de Noordzee plaats vindt met

¹⁵ Zie ook werkdocument over eco-efficiënte oppervlakte zandwinning in bijlage 5.

zo weinig mogelijk verstoring van onder meer oppervlak van de Noordzeebodem.

Ontbrekend beleidsalternatief

Door het (succesievelijk) samenbrengen van verschillende winningen worden de nadelige effecten voor het Noordzeemilieu mogelijk geconcentreerd in een beperkt aantal wingebieden met een beperkt oppervlakte, zodat de netto effecten kleiner worden dan van alle afzonderlijke winningen gezamenlijk. Daarbij kan uit economische en logistieke overwegingen bijvoorbeeld worden gedacht aan één wingebied in de nabijheid van de monding van de Westerschelde, één nabij de monding van de Nieuwe Waterweg/ Maasvlakte en één bij de IJmond (waar nodig in combinatie met een nieuwe tussenstort/ overslagput).

De positieve gevolgen van het dan niet meer noodzakelijk zijn van aparte winningen voor suppletiezand en ophoogzand zouden nader moeten worden gezien en beter ten uitdrukking moeten komen.

Dit uiteraard onder de voorwaarde dat die aldus geconcentreerde zandwinningen plaats (kunnen) vinden in gebieden die ecologisch gezien zo min mogelijk kwetsbaar zijn (voornamelijk afhankelijk van waarde bodemfaunage-meenschap, snelheid van herstel en zo min mogelijk vertroebeling: laag gehalte slib en fijne zandfractie bij winning).

De effectbeschrijving en vergelijking van alternatieven

De wijze van toepassing van de gehanteerde methode voor de effectbeschrijving en de beoordeling en onderlinge vergelijking van de vijf alternatieven aan de hand van de in het MER genoemde toetsingscriteria wordt niet transparant en beoordeelbaar gemaakt. De daarbij gebruikte meeteenheden en gewicht-toekenningen (en gevoeligheidsanalyse) ontbreken goeddeels.

De meeste onduidelijkheden houden verband met de toegekende gewichten aan de omvang van het effect en aan de waarde ervan. Ook wordt de indruk gewekt, dat de methode niet consequent is toegepast en dat de resultaten niet reproduceerbaar zijn. Er zijn bijvoorbeeld nauwelijks verschillen aangegeven tussen de winning van 10, 20 en 40 miljoen ton beton- en metselzand. Dit is opmerkelijk aangezien er aanzienlijke verschillen in effecten tussen deze drie scenario's zullen optreden¹⁶.

De toegepaste methode leidt ook tot een aantal vragen, omdat de tekst van het MER niet goed past bij de uitkomsten in de tabellen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het alternatief bestaande uit een combinatie van enerzijds een winning van ophoogzand ten behoeve van bijvoorbeeld een groot-schalig werk, zoals de aanleg van de Tweede Maasvlakte, en anderzijds een diepe winning van beton- en metselzand. Ook indien dit in een nader te bepalen gebied met mogelijk technisch winbare hoeveelheden beton- en metsel-

¹⁶ Zo is er een aanzienlijk verschil in winningsoppervlak tussen de scenario's, maar ook de uitvoering van de zandwinning zal verschillen laten zien. Bij bijvoorbeeld het 10 miljoen ton scenario zal de winning met één middelgrote sleephopperzuiger niet meer dan 10 - 20 weken per jaar in beslag hoeven nemen. Dit al naar gelang de dikte van de te baggeren toplaag. Bij het 40 miljoen ton scenario zullen meerdere sleephopperzuigers vrijwel het gehele jaar bezig zijn. Deze verschillen in productieniveaus en inzet zullen doorwerken in de mate en omvang van de vertroebeling en het selecteren van de voor het natuurlijk milieu meest gunstige periode.

zand zou plaats vinden, worden de nadelige milieueffecten mogelijk te sterk aan de winning van het ophoogzand toegeschreven.

Belangrijke, onderscheidende toetsingscriteria voor de (winnings-) alternatieven zullen de mate van de effecten van vertroebeling (zoals op doorzicht) en de mate van aantasting van de bodemfauna zijn. Deze worden hieronder toegelicht.

Vertroebeling

Het is bekend, dat het effect op de primaire productie door vertroebeling (zie ook mogelijke mitigerende maatregelen in voetnoot ¹⁰) en de gevolgen daarvan voor oogjagers (zoals makrelen en bepaalde vogels) in (invloeds)ruimte en tijd nogal verschillend zijn. Een meer gedetailleerde en integrale beschouwing van vertroebeling op het primaire en secundaire productieproces in de tijd ontbreekt in het MER.

De primaire productie is in najaar en winter lichtgelimiteerd. Een toename van de troebeling door de zandwinning en overvloed zal dan de primaire productie nadelig beïnvloeden. De mate van vertroebeling door zandwinning moet daarbij worden afgezet tegen de bestaande gemiddelde en maximale (slib) concentraties in de potentiële wingebieden. Aangezien in die seizoenen echter de primaire productie laag is, zal dan het effect op het ecosysteem relatief gering zijn. In de lente en zomer is de productie op de Noordzee, op een smalle kuststrook na (waar niet zal worden gewonnen), nutriëntengelimiteerd. Dan zal door het baggeren en kort daarna tijdens de bezinking de toename van de troebeling lokaal de primaire productie remmen. Zodra de troebeling (grotendeels) is uitgezakt, haalt de natuur dit mogelijk weer in. Het netto resultaat is dat de verandering van de primaire productie vrijwel nihil is. Wel bestaat de mogelijkheid dat de soortensamenstelling van fyto- en zooplankton zich significant wijzigt, of dat algenbloeien in de tijd verschuiven. Dit laatste zou tot ongewenste schuim- en stankvorming op het strand kunnen leiden in toeristisch meer gevoelige perioden.

Het is derhalve niet uitgesloten dat in het MER de effecten van vertroebeling door diepe winning van grof zand in het algemeen en op specifieke winlocaties in het bijzonder verkeerd worden ingeschat en aanvullend onderzoek hiernaar is gewenst.

Bodemfauna

De mate van aantasting van de bodemfauna zal afhangen van de specifieke situatie op een concrete winlocatie. Mede bepalend voor de ernst daarvan is de waarde van de aanwezige typen bodemfaunagemeenschap op deze locatie. Dit verdient te zijner tijd voor een concrete winning bijzondere aandacht.

De soortensamenstelling van de bodemfauna hangt ondermeer af van diepte, stroomsnelheden en slibgehalte van de bodem. Indien grootschalige zandwinning leidt tot significante veranderingen van deze grootheden dan zal dit tot een ander benthisch ecosysteem leiden. Mate en aard van deze veranderingen dienen nader onderzocht te worden, waarbij ook aandacht moet worden geschonken aan veranderingen in slibgehalten verder van de winning (put) af.

Bij de winning en (tussen)stort van zand kunnen (potentiële) paaigronden en opgroeigebieden van vissen verloren gaan. Met name het verlies van grofkorrelig sediment kan gevolgen voor de kraam- en kinderkamerfunctie van bepaalde vissoorten hebben, waardoor naast visbestanden ook de visserij beïnvloed wordt.

vloed kan worden. Bij een grootschalige (proef)winning dient hier nader aandacht aan te worden geschonken¹⁷.

Bij de mogelijke effecten van een diepe winningsput dient tevens de mogelijkheid te worden betrokken dat zo'n put kan werken als invang van organisch materiaal en larven, waardoor een rijk bodemleven kan ontstaan, mits daarbij anaërobie kan worden voorkomen. Een juist aangelegde diepe put zou dan ook de biodiversiteit ter plaatse ten goede kunnen komen.

Habitataantasting bij winning van zandgolven

Over de ecologische betekenis van de grof zand toppen van de zandgolven blijft onzekerheid bestaan. De grootste biomassa van mariene organismen is aanwezig in de dalen tussen de toppen en de toppen zelf lijken op het eerste gezicht slechts kale stukken. Dit is echter niet het geval. Uit onderzoek¹⁸ voor de Belgische kust (Kwintebank) is gebleken, dat er belangrijke verschillen in biodiversiteit optreden als grof zand wordt verwijderd en fijn zand achter blijft¹⁹. Daarnaast is grof zand zuurstofrijker dan fijn zand. Grof zand gebieden worden door diverse mariene organismen gebruikt voor het afzetten van hun eieren. Ook is onduidelijk in hoeverre de tijdschaal van het herstel van zandgolven na de winning beperkt is. Zo lang beide aspecten niet duidelijk zijn aangetoond, zou de bouwsteen winning zandgolven vermeden moeten worden. Eerst is nader onderzoek nodig om in deze leemte in kennis te voorzien.

Essentiële leemten in de kennis

De resterende, essentiële leemten in de kennis zijn reeds in § 2.1 aangegeven.

¹⁷ Zie ook reactie nr. 3 (bijlage 4).

¹⁸ Vincx, M. (2002): Verarmd ecosysteem bij Scheldemonding, Natuur en Techniek 3, maart 2002.

¹⁹ Met name de grotere copepoden (roeipootkreeftjes) die boven op de sedimenten leven en als voedsel voor vissen dienen zijn zo goed als verdwenen. Kleinere soorten die dieper tussen de zandkorrels leven zijn juist in aantal toegenomen.

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Winning van beton- en metselzand op de Noordzee

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 20 april 2001 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

Directie Noordzee

Aan
Commissie voor de Milieueffectrapportage
t.a.v. dhr. R. Seijffers

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	2 MEI 2001
nummer	
dossier	978-60
kopie naar :	Sf fs

Contactpersoon

P.R. Seeger

Datum

20 april 2001

Ons kenmerk

- 2007

Onderwerp

Adviesaanvraag over het MER voor het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee en het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2

Doorkiesnummer

070 - 3366865

Bijlage(n)

2

Uw kenmerk

-

Geachte heer Seijffers,

Hierbij bied ik u een exemplaar van het MER voor het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee alsmede een exemplaar van het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 aan.

Beide documenten liggen tussen 23 april en 28 mei ter inzage.

Ik verzoek u het MER te toetsen op volledigheid en juistheid aan de hand van de wet en de richtlijnen van het bevoegd gezag.

Ik ga ervan uit dat u ook de tijdens de inspraakperiode ingebrachte opmerkingen en de resultaten van advisering betreft bij uw advies. Uw advies verwacht ik uiterlijk 5 juli 2001.

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat,
voor deze,

de Hoofdingenieur Directeur

drs. J.H.G. Jacobs

Postbus 5807, 2280 HV Rijswijk (ZH)
Bezoekadres Koopmansstraat 1

Telefoon (070) 336 66 00
Telefax 070 - 3900691
Telex 34405

Bereikbaar met tram 17 vanaf Den Haag HS en CS, bus 23, 131 en 174 vanaf Station Rijswijk en bus 33 en 48 van Station Voorburg.

BIJLAGE 1a

Brief van het bevoegd gezag d.d. 3 december 2002 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Aan
mevrouw drs L. van Rijn-Vellekoop
Commissie voor de Milieu
Effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	114 DEC. 2002
nummer	
dossier	970-144
kopie naar :	f w

Contactpersoon

Doorkiesnummer

Datum
3 december 2002
Ons kenmerk
DGW/WB 2002/2003
Onderwerp

Bijlage(n)
-
Uw kenmerk

Afronden MER voor het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee

Geachte mevrouw,

In 1998 is de m.e.r.-procedure voor het MER voor de winning van beton- en metselzand op de Noordzee gestart met de publicatie van de startnotitie. Het MER is vrijwillig en dient mede ter onderbouwing van het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 (RON2). Van belang is daarbij of winning van beton- en metselzand voor de kust van Zuid-Holland op grotere diepten dan 2 meter mogelijk wordt.

Het milieueffectrapport heeft van 23 april tot 28 mei 2001 ter inzage gelegen, te samen met het RON2. Na de inspraakprocedure heeft uw Commissie in overleg met ambtenaren van mijn ministerie aangegeven kritiek te hebben. Deze betrof met name de structuur van het MER en de leemten in kennis over effecten van diepere winning op zee. Na aanpassing gaf uw Commissie mijn ambtenaren te kennen dat er leemten in kennis waren gebleven.

Uw Commissie beschikt zowel over de MER die ter inzage heeft gelegen als de laatste versie ervan die is aangepast naar aanleiding van de inspraak en hetgeen uw Commissie naar voren heeft gebracht.

Aangezien het regionale ontgrondingenplan (RON 1) vanaf 2000 niet meer geldt en Rijkswaterstaat Directie Noordzee een vergunningaanvraag verwacht, wil ik het RON2 als nieuw beleidskader gaan vaststellen. Daarom wil ik thans de m.e.r.-procedure gaan afronden en verzoek ik u om advies.

Ten aanzien van resterende leemten in kennis heb ik het volgende in gedachten. Mede op basis van uw advies zal ik in het RON2 een afzonderlijk hoofdstuk hierover opnemen. De initiatiefnemer kan hiermee bij het opstellen van de verplichte (inrichtings)MER en de daaraan gekoppelde vergunningaanvraag voor grootschalige en/of diepe zandwinning rekening houden.

Postadres: Postbus 20901, 2500 EX Den Haag
Bezoekadres: Plesmanweg 1

Telefoon (070) 351 61 71
Telefax (070) 351 78 95

Bereikbaar met tramlijn 1 (Station CS) of tramlijn 9 (Station CS enHS)

De eerste grootschalige winning(en) worden proefprojecten. De proef bestaat er uit dat:

- leemten in kennis worden opgevuld door in de vergunning voor grootschalige diepe zandwinning een monitorings- en rapportageverplichting op te leggen.
- De vergunningverlener de resultaten van de verplichte monitoring van milieueffecten evalueert en,
- op basis hiervan de vergunning aanpast en/of,
- dat ik het beleid aanpas.

Uw advies zie ik met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,

mw drs M.H. Schultz van Haegen

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de terinzagelegging van het Milieueffectrapport in Staatscourant nr. 77 d.d. 20 april 2001.

Inspraak Ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 en het MER voor het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee

Gedurende de periode 23 april tot en met 28 mei 2001 ligt het Ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 (RON 2) en het bijbehorende Milieueffectrapport (MER) voor de winning van beton- en metselzand op de Noordzee ter inzage. Deze documenten doorlopen een inspraakprocedure overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht en de Wet milieubeheer. In het kader daarvan wordt u in de gelegenheid gesteld uw zienswijze op de inhoud van het RON 2 en/of het MER kenbaar te maken.

Het RON 2 en het MER voor het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee

Er is een trend om het winnen van oppervlaktedelstoffen geleidelijk te verplaatsen van het land naar de Noordzee. In het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 wordt de mogelijkheid hiertoe verruimd door diepere winning niet langer uit te sluiten. In het RON 2 wordt geen gebied aangewezen waar winnen is toegestaan, maar juist waar winnen niet of onder voorwaarden is toegestaan. Achterliggende reden is dat zandwinning bijna overal op de Noordzee mogelijk is. Bij het winnen van oppervlaktedelstoffen uit de Noordzee gelden de volgende uitgangspunten:

- een zo zuinig en hoogwaardig mogelijk gebruik van oppervlaktedelstoffen uit de bodem van de Noordzee;
- een zo goed mogelijke afstemming met de andere gebruiksfuncties van de Noordzee;
- een duurzaam functioneren van watersystemen op de Noordzee, de aangrenzende wateren en de kustzone.

Het Milieu-Effectrapport beschrijft de milieu-effecten van het winnen van beton- en metselzand op de Noordzee in een gedefinieerd gebied dat zich uitstrekt van IJmuiden tot Walcheren.

Waar kunt u het RON 2 en het MER inzien?

Het RON 2 en het MER kunt u gedurende reguliere openingstijden inzien op de

volgende locaties:

- de bibliotheken van de provinciehuizen van Drenthe (Assen), Flevoland (Lelystad), Fryslân (Leeuwarden), Gelderland (Arnhem), Groningen (Groningen), Limburg (Maastricht), Noord-Brabant ('s-Hertogenbosch), Noord-Holland (Haarlem), Overijssel (Zwolle), Utrecht (Utrecht), Zeeland (Middelburg), Zuid-Holland (Den Haag);
- de bibliotheken van het Hoofdkantoor Rijkswaterstaat, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, allen in Den Haag.

Informatiebijeenkomst

Om u zo goed mogelijk te informeren over de inhoud van het Ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 en het MER voor de winning van beton- en metselzand op de Noordzee organiseert Rijkswaterstaat een informatiebijeenkomst.

De informatiebijeenkomst start om 14.00 uur met een met een korte inleiding over het RON 2 en het MER waarna de mogelijkheid bestaat tot het stellen van vragen.

De informatiebijeenkomst vindt plaats op woensdag 9 mei 2001, Rijkswaterstaat, directie Noordzee, 14.00 - 16.00 uur, Koopmansstraat 1 te Rijswijk.

Hoe kunt u inspreken?

U kunt zowel schriftelijk als mondeling op het Ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 en/of het MER reageren. Uw schriftelijke inspraakreactie dient u uiterlijk 28 mei te sturen naar:

Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat
RON 2/MER
Kneuterdijk 6
2514 EN Den Haag

Indien u dat wenst, kunt u verzoeken om vertrouwelijke behandeling van uw persoonlijke gegevens.

Indien u van de mogelijkheid gebruik wilt maken mondeling op het RON 2 en/of het MER te reageren, dan kunt u zich tot 11 mei aanmelden bij het Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat, telefoon 070 - 361 87 66.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Het Inspraakpunt bundelt alle reacties en stuurt deze onder meer naar de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de Commissie voor de milieu-effectrapportage. Mede op basis van inspraak op en adviezen over stelt de staatssecretaris het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 vast.

Zo spoedig mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u de door het Inspraakpunt ontvangen schriftelijke reacties inzien op de locaties waar momenteel het RON 2 en het MER ter inzage ligt.

Nadere informatie:

Exemplaren van het Ontwerp-Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 en/of het MER zijn opvraagbaar bij de Hoofdafdeling Waterbeheer van Rijkswaterstaat, directie Noordzee, telefoon (070) 336 66 12.

Voor vragen over de inhoud van het RON 2 en/of het MER kunt u contact opnemen met Rijkswaterstaat, directie Noordzee, de heer A. Stolk, telefoon (070) 336 67 87, of de heer P. Seeger, telefoon (070) 336 68 65.

Voor inlichtingen over de inspraakprocedure kunt u zich wenden tot het Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat, telefoon (070) 361 87 78.

 Inspraakpunt
Verkeer en Waterstaat

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat, Directie Noordzee

Bevoegd gezag: Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat

Besluit: herziening van Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: vrijwillig m.e.r.

Activiteit: Het gaat om de mogelijkheden van (diepe) winning van maximaal 40 miljoen ton beton- en metselzand op de Noordzee in een periode van 10 jaar.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 25 september 1998

richtlijnenadvies uitgebracht: 8 december 1998

richtlijnen vastgesteld: 26 januari 1999

kennisgeving MER: 20 april 2001

toetsingsadvies uitgebracht: 13 december 2002

Bijzonderheden:

Na lezing van het MER heeft de Commissie gevraagd om een toelichting op de inhoud. Na een schriftelijke en een mondelinge toelichting kwam de Commissie tot de conclusie dat het MER samen met deze toelichtingen een aantal essentiële tekortkomingen vertoont. Bevoegd gezag heeft toen gevraagd het toetsingsadvies aan te houden tot na aanvulling van het MER. In het voorjaar van 2002 is de Commissie gevraagd commentaar te leveren op een bijgesteld concept van het MER. Dit concept bleek een duidelijke verbetering ten opzichte van het oorspronkelijke MER van 2001, maar gaf nog steeds aanleiding tot een aantal opmerkingen over tekortkomingen. Er is daarna geen definitief herzien MER ter beschikking gekomen.

Per brief van 3 december 2002 ¹ is de Commissie verzocht een toetsingsadvies uit te brengen over het oorspronkelijke MER dat in april 2001 ter visie is gelegd.

De Commissie is van oordeel dat essentiële informatie niet aanwezig is/ ontbreekt in het MER voor een volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming over het RON 2 met betrekking tot diepe winning van beton- en metselzand in de Noordzee.

De eindconclusie van het MER dat de negatieve effecten van een diepe winning beperkt zijn èn dat de resterende leemten in de kennis beperkt van betekenis zijn voor de besluitvorming, kunnen dan ook zeker niet op basis van de inhoud van het MER worden getrokken.

De Commissie gaat in haar advies in op de geconstateerde tekortkomingen en licht deze toe. Ze geeft de volgens haar resterende (essentiële) leemten in de kennis aan.

¹ Zie bijlage 1a.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. H.J. Lindeboom

drs. R.H.J. Mooren

drs. R.W. van Oostrum

prof.dr.ir. L.C. van Rijn

drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: ir. R.I. Seijffers.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20010523	Grint- en Zandexploitatie Maatschap- pij v/h Gebrs. Smals	Roermond	20010530
2.	20010528	N.J.F.Vonk, namens BFBN en VOBN	Gouda	20010530
3.	20010523	Productschap Vis	Rijswijk	20010530
4.	20010528	Stichting De Noordzee	Utrecht	20010530
5.	20010528	ANWB	Den Haag	20010530
6.	200106	Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwaterArcheologie NISA	Lelystad	20010628

BIJLAGE 5

Werkdocument over ecoefficiënte oppervlakte zandwinning

Eco-efficiënte oppervlakte zandwinning

(minimaal 80% minder schade aan bodemorganismen zonder extra kosten)

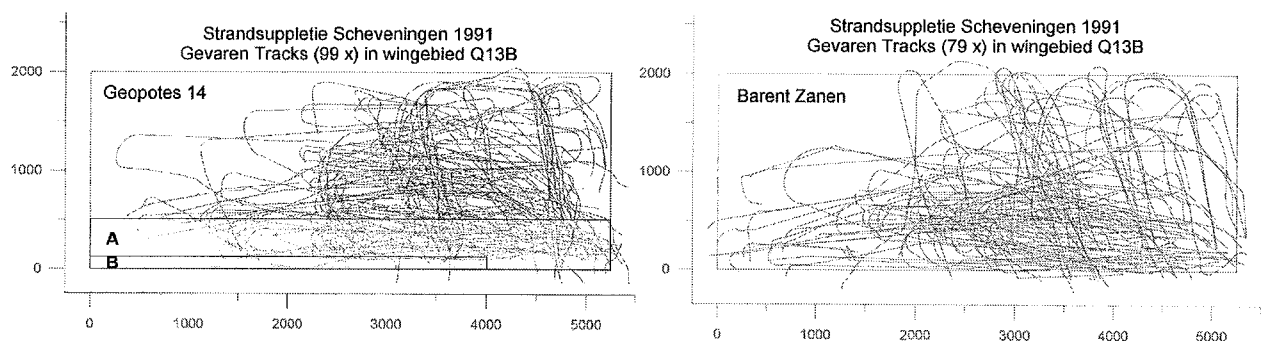
door
Ronald W. van Oostrum

Inleiding

Bij de zandwinning op de Noordzee wordt per project een redelijk groot gebied aangewezen waar het benodigde zand gewonnen mag worden. Met betrekking tot de windiepte staat in het Regionaal ontgrondingenplan (RON) dat zandwinning in open gebieden mag plaats vinden tot een maximale windiepte van 2 m. (in vaargeulen tot 5 m). De toegewezen wingebieden zijn altijd ruim genoeg om de benodigde hoeveelheid zand te winnen.

Gebruikelijke winmethodiek

Als voorbeeld wordt de zeezandwinning voor een strandsuppletie bij Scheveningen (1991) aangehaald. De afmetingen van het zandwingebied Q13B zijn 5250 x 2000 meter en het oppervlak is 10,5 km². In het wingebied is met behulp van de sleephopperzuigers Geopotes 14 (hoppervolume: 6575 m³) en Barent Zanen (hoppervolume: 8000 m³) in een periode van 4 weken 1.005.699 m³ zeezand gewonnen. In onderstaande figuren zijn de gevaren zandwintracks in het wingebied van beide baggerschepen weergegeven.

Figuur 1: *Gevaren tracks sleephopperzuigers voor zandwinning Scheveningen (Bron: EDC)*

Aan de figuren is te zien dat het winnen verspreid over het gebied heeft plaatsgevonden. De gemiddelde laagdikte die tijdens de winning door de sleepkoppen wordt opgezogen is ongeveer 35 cm. Op basis van deze laagdikte en de gewonnen hoeveelheid (met een correctie van 10% voor de overlap van de tracks), is berekend dat ongeveer 25% van de toplaag van het totale wingebied is weggebaggerd. Dit komt overeen met het gebied A (5250m x 500m = 2,6 km²) in figuur 1.

Aangezien tijdens de zandwinning zo'n 10% tot 40 % van het gewonnen zand via de overflow weer uit de beun spoelt, is in werkelijkheid het gebaggerde oppervlak nog 10% (bij grof zand) tot 65% (bij fijn zand) groter.

Omdat de bentische organismen in de top 30 - 40 cm van de bodem en op de bodem voorkomen, is de schade aan het bentische milieu nagenoeg gelijk aan het gebaggerde oppervlak. Deze winmethode komt dus neer op het maximaal verwijderen van de leeflaag. (Voor de meer mobiele organismen die zich kunnen verplaatsen tijdens de zandwinning is het iets minder.)

Eco-efficiënte winmethode

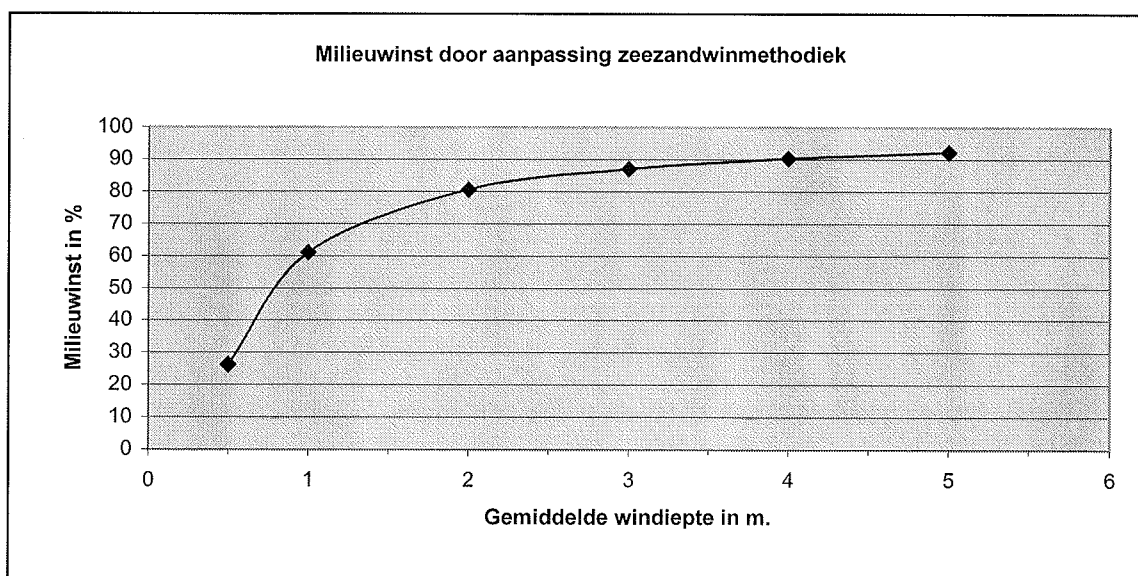
Indien de winning echter uitgevoerd wordt tot de maximaal toegestane windiepte van 2 meter, ontstaat een heel andere situatie.

Op basis van het te baggeren volume en een gemiddelde windiepte van 2 meter bedraagt het noodzakelijke winoppervlak ongeveer 0,5 km². Dit is minder dan 20% van het wingebied ten opzichte van de huidige winmethode en komt overeen met het gebied B (125 x 4000 m) in figuur 1.

Door in lange stroken tot een windiepte van 2 m zand te winnen, kan de schade aan het bentische milieu dus met minimaal 80% worden verminderd, zonder dat hier significante kosten aan verbonden zijn.

In het ontwerp Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 (april 2001) is op basis van de resultaten van een nieuwe MER voor de winning van beton- en metselzand aangegeven, dat diepere zandwinning in de toekomst onder voorwaarden zal worden toegestaan.

In onderstaande figuur is aangegeven wat de milieuwinst voor het bentische milieu is bij verschillende windieptes. Bij een gemiddelde windiepte van 2 meter is de milieuwinst 81% (81% minder oppervlak aangetast). Bij een windiepte van 3 meter is de winst 87%.

Figuur 2: Vermindering oppervlakte schade door diepere winning (Bron: EDC).

Aangezien dieper dan 40 cm in de zeebodem nog nauwelijks organismen voorkomen en zeezandwinning tot enkele meters diepte geen bijzondere negatieve effecten veroorzaakt, wordt aanbevolen om bij oppervlaktewinning eisen te stellen aan de minimale windiepte (2 tot 3 meter). Tevens wordt aanbevolen om het oppervlak van uit te geven wingebieden te beperken. Hiermee kan een zeer groot deel van de schade aan de bentische levensgemeenschappen worden voorkomen.